

ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΩΡΕΑΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ: ΑΛΛΟΣ ΕΝΑΣ ΜΥΘΟΣ

Η συνεχιζόμενη πολιτική λιτότητας-- αναγκαία κατά πολλούς προκειμένου να επιτευχθεί η σύγκλιση της ελληνικής οικονομίας με τις ευρωπαϊκές και ο "εκσυγχρονισμός" της ελληνικής κοινωνίας-- έχει ως κύρια έκφασή της τη μείωση των λεγόμενων κοινωνικών δαπανών και των εισοδημάτων των εργαζόμενων, προκειμένου ν' αυξηθεί η ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας. Ο χώρος της εκπαίδευσης δεν μένει ανέπαφος από τις εξελίξεις αυτές. Μείωση των πραγματικών αποδοχών των διδασκόντων, απροθυμία πρόσληψης νέων εκπαιδευτικών, απουσία υλικοτεχνικής υποδομής, σκέψεις για εισαγωγή διδασκόντων στα πανεπιστήμια και κατάργησης της δωρεάν διανομής συγγραμμάτων, συνθέτουν μια πραγματικότητα απέναντι στην οποία όλοι δραστηριοποιούνται στους χώρους της εκπαίδευσης καλούνται να αντιτάξουν τη δημόσια δωρεάν εκπαίδευση και να παλέψουν για τη διατήρησή της. Υπάρχει όμως δημόσια δωρεάν εκπαίδευση;

Ας αρχίσουμε με τα προφανή. Η δωρεάν εκπαίδευση δεν υπάρχει παρά στη φαντασία ορισμένων. Η εκπαίδευση εκλαμβάνεται κυρίως ως χώρος απόκτησης γνώσεων και τυπικών προσόντων τα οποία λειτουργούν ως εγγυήσεις για την προσωπική ανέλιξη και ευημερία του καθενός. Ο κοινωνικός της προσανατολισμός περιορίζεται στη μετάδοση και αφομοίωση του κυρίαρχου συστήματος αξιών: πατριδα, θρησκεία, υπακοή στους "ανώτερους", πειθαρχία, εξιδανίκευση της σύγχρονης κοινωνίας ως κοινωνίας ελεύθερης και δημοκρατικής. Από κει και πέρα χρειάζεται κανείς καλούς βαθμούς για να μπει στο πανεπιστήμιο, καλύτερους από άλλους υποψήφιους για την ίδια θέση. Χρειάζεται λοιπόν περισσότερες και καλύτερα φιλτραρισμένες γνώσεις, χρειάζεται να "υπερβεί" το φάσμα των γνώσεων που προσφέρει το σχολείο για να βγει νικητής από τον ανταγωνισμό. Έχει ανάγκη λοιπόν από φροντιστήρια και ιδιαίτερα, όπως και μαθήματα ξένων γλωσσών, επαγγελματική κατάρτιση κ.ο.κ. Όλα αυτά είναι "αγαθά" που δεν προσφέρονται από τη "δημόσια" (βλέπε κρατική) εκπαίδευση, η οποία αδυνατεί να ανταποκριθεί άμεσα στις εκάστοτε ανάγκες της οικονομίας. Στον πανεπιστημιακό δε χώρο, ο ισχυρισμός ότι το σύστημα διανομής δωρεάν συγγραμμάτων και απουσίας διδασκόντων αποτελούν στοιχεία ικανά για να αποδοθεί ο χαρακτηρισμός "δωρεάν" στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, είναι τουλάχιστον αστείο. Όλοι γνωρίζουν ότι η αναγκαία για την επιτυχία στις εξετάσεις βιβλιογραφία δεν εξαντλείται σε ένα μόνο σύγγραμμα που δίνεται-αν δίνεται κι αυτό- δωρεάν. Όλοι επίσης ξέρουν ότι για τους οικονομικά ασθενέστερους οι ανάγκες βιοπορισμού λειτουργούν ως τροχοπέδη στις "σπουδαστικές τους επιδόσεις".

Είναι επίσης προφανές ότι η μη-ιδιωτική, κρατική εκπαίδευση κάθε άλλο παρά δημόσια είναι. Δεν είναι δημόσια γιατί δεν ανήκει στο δήμο, στο λαό, αλλά στο κράτος. Δεν εκφράζει τις ανάγκες του λαού, δε δίνει πεδίο έκφρασης στις απόψεις της κοινότητας των πολιτών, ούτε εξασφαλίζει γενική και ενεργό συμμετοχή των πολιτών στις ποικίλες διαδικασίες και εκφάνσεις της. Με άλλα λόγια δεν υπάρχει δημόσια εκπαίδευση, ακριβώς γιατί δεν υπάρχει δημόσιος χώρος, δεν υπάρχει ένα δημόσιο πεδίο που να ανήκει σε όλους. Οι λειτουργίες του κράτους δεν είναι δημόσιες γιατί δε βασίζονται στη συμμετοχή, αλλά στην αδράνεια των πολιτών. Οι λειτουργίες του κράτους είναι λειτουργίες ενός μηχανισμού που εκφράζει και επιβάλλει τα συμφέροντα και τις αξίες των κυρίαρχων κοινωνικών ομάδων. Ιδιωτική ή κρατική, η εκπαίδευση ελέγχεται από το λόγο της κυριαρχίας και εκφράζει το λόγο της κυριαρχίας. Σύμφωνα με τις επιταγές του καπιταλισμού, μετατρέπει τον καθένα σε αντικείμενο που πρέπει να αποκτήσει εξειδικευμένες επαγγελματικές γνώσεις και να αφομοιώσει τις κυρίαρχες αξίες για να ενταχθεί σε κάποιο γρανάζι του συστήματος.

Η ενίσχυση λοιπόν της "δωρεάν" εκπαίδευσης λίγα, ουσιαστικά, πράγματα μπορεί να αλλάξει. Φυσικά είναι ωφέλιμο να υπάρχουν περισσότεροι καθηγητές και λιγότεροι μαθητές σε κάθε τάξη, είναι ωφέλιμο να μην καταβάλλονται δίδακτρα και να παρέχονται βιβλία δωρεάν, είναι ωφέλιμο να προσφέρεται σίτιση και στέγαση σε όλους τους φοιτητές. Δεν είναι όμως εκεί η ουσία. Το εκπαιδευτικό σύστημα είναι καταπιεστικό για χίλιους δυο λόγους, από τους οποίους λίγοι έχουν να κάνουν με τον "δωρεάν" ή όχι χαρακτήρα του. Είναι καταπιεστικό γιατί ενσαρκώνει τη θεμελιακή διαίρεση της σύγχρονης κοινωνίας ανάμεσα σε αυτούς που αποφασίζουν και σ' αυτούς που εκτελούν. Είναι καταπιεστικό γιατί μας προσανατολίζει προς την αποδοχή του λόγου της κυριαρχίας.

Κάθε απόπειρα πραγματικής αλλαγής στον εκπαιδευτικό χώρο δεν μπορεί παρά να ειπωθεί μέσα από ένα πλαίσιο γενικευμένης ανατροπής της σημερινής πραγματικότητας και κοινωνικής μεταρρύθμισης.

ΑΥΤΟΝΟΜΗ ΠΟΛΗ